

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Hej, hej, ułani, malowane dzieci

Author: Agnieszka Madeja

Citation style: Madeja Agnieszka. (2018). Hej, hej, ułani, malowane dzieci. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 106-108). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Hej, hej, ułani, malowane dzieci

O cytacie

Tytuł i refren piosenki ludowo-żołnierskiej śpiewanej w rytmie MAZURA. Badacze przypuszczają, że pierwowzór utworu powstał w czasach Księstwa Warszawskiego (1807-1815). Pieśń posiada kilka wersji zwrotek, a refren „Hej, hej, ułani, malowane dzieci” pojawił się niedługo przed I wojną światową.

Tekst w humorystyczny sposób opowiada o uwielbieniu kobiet różnego stanu i różnego wieku dla UŁANÓW: „Niejedna panienska i niejedna wdowa, zobaczy ułana, kochać by gotowa [...] Babcia umierała, jeszcze się pytała: czy na tamtym świecie, ułani, będziecie? [...] Nie ma takiej wioski, nie ma takiej chatki, gdzie by nie kochały ułana mężatki”. Ułan jest tu przedstawiony jako mężczyzna piękny jak malowanie, który jeździ konno, czapkę ma przekrzywioną na bakier, podkreca węża i porbrzękuje szabelką. Z jednej strony trzeba się go strzec, ponieważ gdy pocałuje, to dziewczyna nieszczęśliwie się zakocha. Z drugiej strony daje mu się przyzwolenie na to całowanie, bo „wszak on swoją pierśią Ojczyznę osłania”.

O autorze i jego twórczości

Nie jest znany ani autor muzyki, ani autor słów piosenki. W *Pieśniach polskich i ruskich ludu galicyjskiego*, które zebrał i wydał Wacław z Oleska (*Pieśni polskie...* s. 78-79), znajduje się jedna z pierwszych drukowanych wersji utworu, pt. *Nie wierz, ty, dziewczyno, co ci ułan gada*. Fragment brzmi tak:

Ułani, ułani, idźcie w takie strony,
gdzie starzy mężowie młode mają żony,
albo ich zabijcie, albo ich powieście,
albo im te żony na zawsze odbierzcie;
nie ma żadnej strony ani żadnej chatki,
gdzie by nie kochały ułanów mężatki;
jedna umierała, jeszcze się pytała,
czy na tamtym świecie są ułani przecie.

Od tej pory piosenka pojawiała się w różnych wariantach tekstowych i melodycznych. Wersja śpiewana obecnie (z refrenem „Hej, hej, ułani, malowane dzieci”) jest oparta na wcześniejszych wariantach. Po raz pierwszy została zanotowana przez Bogusława Szulę w najcenniejszym śpiewniku żołnierskim czasów I wojny światowej *Piosenki leguna tułacza*.

Nawiązania

Obraz kawalerzysty, ułana w ciekawy sposób prezentuje w swojej książce Piotr Jaźwiński. Można tam przeczytać, że szeroko rozpowszechniony był stereotyp kawalerzysty skłonного do zabaw i pijatyk, hulaki i kobieciarza, co widoczne jest np. w popularnym przed wojną powiedzeniu: „Kto rozkoszy chce użyć, niech w ułany idzie służyć”.

Autor tłumaczy także pochodzenie frazeologizmu „kawalerska, ułańska fantazja” ‘wielka pewność siebie, odwaga, zuchwałość’. „[...] kawalerzyści są wspaniali i trochę szaleni. – Generał Wieniawa-Długoszowski, największy znawca kawalerii, powiedział, że są tylko dwa zawody godne prawdziwego, wyzwolonego mężczyzny – zawód poety i kawalerzysty. – Ci żołnierze właśnie tacy mieli być. Pełni fantazji, szaleni. Musieli radzić sobie błyskawicznie w różnych sytuacjach – takie było zadanie kawalerii [...]. Kawaleria była formacją rozpoznawczą, miała osłaniać siły główne, czyli piechotę. – Kawalerzyści zawsze, lub prawie zawsze działali w obliczu przewagi wroga i w nieznannej sytuacji. Fantazja była częścią ich zawodu” (<http://www.polskieradio.pl/10/512/Artykul/466263,Legendy-kawalerii-Drugiej-Rzeczpospolitej>).

Warto wiedzieć

- MAZUR – zob. **Jeszcze jeden mazur dzisiaj, / choć poranek świta*
- UŁAN – żołnierz jazdy lekkiej. Jak każdy kawalerzysta jeździ konno, ale nie ma uzbrojenia ochronnego. Jego oręż to lanca, szabla oraz broń palna. Ułani ze względu na szybkość byli wysyłani na zwiady i rozpoznanie terenu. W czasie bitwy powierzano im często zadanie atakowania sił wroga od tyłu.

W *Słowniku etymologicznym języka polskiego* Wiesława Borysia (2005) czytamy, że słowo *ułan* istnieje w języku polskim od XVIII wieku (daw. *hułan*). Jest to zapożyczenie z języków tureckich: tur. *oglan* ‘chłopiec, pachole, zuch’, tatar. (u polskich Tatarów) *ułan* ‘członek tatarskiej szlacheckiej kawalerii’. Z kolei Piotr Jaźwiński tłumaczy, że słowo *ułan*

było tytułem przysługującym wśród polskich Tatarów arystokracji i ostatecznie przekształciło się w nazwisko – Ułan. Nosił je dowódca chorągwi lekkiej jazdy Rzeczypospolitej. Jazda pod jego dowództwem doskonale walczyła, dlatego tych kawalerzystów, uzbrojonych w lance, szable oraz krótką broń palną, zaczęto nazywać ułanami (<http://www.polskieradio.pl/10/512/Artykul/466263,Legandy-kawalerii-Drugiej-Rzeczpospolitej>).

Bibliografia

- Boryś W., 2005: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków.
- Jaźwiński P., 2011: *Oficerowie i dżentelmeni. Życie prywatne i służbowe kawalerzystów Drugiej Rzeczypospolitej*. Warszawa.
- Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego*, 1833. Zebrał i wydał Wacław z Oleska. Lwów.
- Piosenki leguna tułacza*, 1919. Zebrał B. Szul. Warszawa–Kraków.
- Romanowski A., 1990: *Rozkwitały pąki białych róż... Wiersze i pieśni z lat 1908–1918 o Polsce, o wojnie i o żołnierzach*. T. 1–2. Warszawa.
- http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Hej_Hej_ulani [dostęp: 18.09.2016].
- <http://www.polskieradio.pl/10/512/Artykul/466263,Legandy-kawalerii-Drugiej-Rzeczpospolitej> [dostęp: 18.09.2016].
- <http://www.polskieradio.pl/f1dad9da-16b6-4310-881e-7cafe4fc8dd3.pdf> [dostęp: 18.09.2016].

Agnieszka Madeja